

pentru o înțelegere obiectivă și lucidă a evenimentelor din piesă. În schimb, Liviu Ciulei, în *Azîlul de noapte*, explorînd în adîncime realismul grav al textului lui Maxim Gorki, mereu preocupat de atmosfera și tensiunea confruntărilor, creează un mare rafinament spectacolului care exprimă o contribuție pregnantă a teatrului românesc actual, într-o eventuală ordonare și situare a valorilor de primă mărime din teatrul universal.

În sfîrșit, revenind din nou la dramaturgia originală, îndeosebi la cele cîteva titluri reprezentative pe care ni le-a propus în premieră absolută stagiunea 1974—1975, se cuvine să reținem că *Pasărea Shakespeare* și *Matca* au concurat cu succes la realizarea

unor spectacole de excepție; la fel și dramele clasice de mare prestanță ca *Azîlul de noapte*, *Danton* și *Mutter Courage*. D. R. Popescu și Marin Sorescu au meritul de a fi sondat în piesele lor stări de conștiință-limită, de a fi transfigurat o materie dramatică tulburătoare, de o neobișnuită intensitate, amintind, prin tensiune și lipsa de alternativă a confruntărilor, de tragedia antică. La fel de adevărat este însă că Horia Lovinescu (*Ultima cursă*), Sütő Andras (*Florile unui geambas*), Iosif Naghiu (*Valiza cu fluturi*), Mircea Radu Iacoban (*Noaptea*) și George Genoiu (*Drumul spre Everest*) au dat piese care ridică valoarea cota dramaturgiei românești contemporane.

DUMITRU SOLOMON

Un an cît o secundă

Cel ce declară că poate stabili cu precizie nivelul teatrului la un moment dat — asta însemnînd stadiul dramaturgiei, capacitatea

repertorială, mișcarea gândirii regizorale, arta interpretativă etc. — exclusiv pe temelul bilanțurilor, al statisticilor, al opiniilor, profesionale sau nu, referitoare la o singură stagiune, riscă un act prezumțios. O stagiune teatrală este o etapă de creștere, o vîrstă a teatrului, un segment de linie căreia nu-i vedem începutul și sfîrșitul; o stagiune poate fi comparată cu alte stagioni apropiate, dar care, uneori, fac parte din aceeași etapă, din aceeași vîrstă, pentru că, o știm cu toții, un an în viața teatrului înseamnă înfinit mai puțin decît un an în viața unui om. Teatrul are măsurile lui, care sînt de ordin cosmic, și așa cum un om nu poate fi definit prin ceea ce face sau i se întîmplă într-o secundă sau alta a vieții sale, teatrul nu poate fi, la rîndu-i, definit, judecat, prin ceea ce face sau i se întîmplă în secunda aceea a vieții lui, care e o stagiune sau alta.

Multe precauții, se va spune, pentru a afirma că secunda asta care s-a încheiat a fost o secundă oarecare, nici cea mai fericită, nici cea mai nefericită din istoria conștiinței (pentru noi) a teatrului nostru, o secundă în care s-au întîmplat și evenimente importante, foarte puține, e adevărat, o secundă în care, în afara acestor puține evenimente importante, nu s-a mai întîmplat nimic, deși au fost multe premiere, deși s-au jucat multe piese, deși publicul a venit la teatru, deși regizorii și-au făcut normele, iar actorii au jucat în general bine și fără discriminare.

O stagiune oarecare este o stagiune oarecare, ceea ce nu trebuie să înțepte și nici să sperie, cel mult să neliniștească. Să neliniștească pentru puținătatea evenimentelor; un eveniment a fost *Danton* al Naționalului, ori-cît ar fi de discutat încă pe marginea lui; alt eveniment a fost *Azîlul de noapte* al lui Ciulei la Teatrul „Bulandra“, la fel de discu-

tabil în sensul primordial, dialectic, filosofie al cuvîntului; un alt eveniment a fost *Matca* lui Sorescu în trei variante de spectacol, din care, ciudat, varianta cea mai răscolitoare și mai discutată este tot cea a lui Sorescu; încă un eveniment a fost *Hedda Gabler* a Cătălinei Buzoianu, a fost și turneul Teatrului Tineretului din Piatra Neamț la București, a fost și *Livada cu vișini* a lui Todea la Televiziune...

Dar, la urma urmei, o stagiune nu se poate constitui numai din evenimente (cîte evenimente pot încăpea, totuși, într-o secundă?). Iar teoria ce piscurile și vâile ce veche în teoria artei și, pînă acum, nedezmințită...

Și totuși... iar acest totuși mă obsedează... totuși de ce s-au jucat atît de puține piese românești contemporane în această secundă 1974—1975? De ce, cu două-trei excepții, piesele românești contemporane care au fost lansate în această secundă 1974—1975 sînt piese de „o secundă”?

Acestea sînt întrebări și ipoteze de spectator, de spectator fanatic; ochiul meu profesional a fost, însă, mereu îndreptat asupra ecranului televiziunii.

O stagiune de teatru — fie că se consumă pe scenă, fie că se consumă la televiziune sau la radio — funcționează pe principiul vaselor comunicante. Nivelul în vase este simțitor același. Deci și televiziunea, ca și teatrele, a parcurs o stagiune relativ modestă, mai ales în ceea ce privește dramaturgia contemporană românească.

Într-un context cam sărac în premiere românești, sărac și în premiere de valoare, trebuie totuși să reținem cîteva momente de real interes: o adaptare a piesei lui Romulus Guga, *Speranța nu moare în zori*, spectacol metaforic de intensă comunicare politică, apoi o nouă piesă a tînărului și talentatului Constantin Munteanu, demonstrînd îmbogățirea și diversificarea mijloacelor sale de dramaturg, mai ales în ceea ce privește capacitatea de a *construi* dramatic, în sfîrșit scenariul-serial al lui Radu Theodoru *Marele vis*, în care personalitatea lui Mihai Viteazul e luminată mai ales în latura ei politică și diplomatică. Sînt repere care asigură o bună continuitate repertorială teatrului de televiziune, așa cum, în planul repertoriului universal, *Livada cu vișini*, *Cadavrul viu*, precum și o parte din spectacolele din ciclul *Istoria comediei* apar nu numai ca importante referințe culturale, dar și ca referințe artistice, chiar dacă nu peste tot s-a realizat o calitate stilistică și valorică unitară.

Notabil este faptul că teatrul de televiziune rămîne, în linii mari, consecvent proiectelor

și premiselor anunțate, continuîndu-și — cu eforturi, neîndoielnice — direcțiile de bază, în ceea ce privește atît valorificarea dramaturgiei clasice, cît și descoperirea unor noi surse dramatice în viața contemporană. Ciclul „Oameni ai zilelor noastre”, cadru larg, încăpător, cuprinzînd piese și scenarii de actualitate și avînd în palmares cîteva spectacole semnificative, este în continuare principalul, dacă nu singurul compartiment de afirmare a dramaturgilor care *știu* și care *vor* să scrie pentru televiziune, în sensul că îi cunosc și îi acceptă specificitatea, rigorile și riscurile. Doar că dramaturgii care *știu* să scrie pentru televiziune sînt puțini, parcă din ce în ce mai puțini, iar unii dintre cei care *vor*, ceva mai mulți, nu prea *știu* să scrie pentru televiziune. Cît despre dramaturgii consacrați pe scenele teatrelor, aceștia, cu cîteva respectabile excepții, ocolese programatic televiziunea, fapt pe care l-am mai adus în discuție.

Ce rezultă din această inadecvare? Bunele intenții ale televiziunii unite cu bunele intenții ale autorilor care țin, uneori cu orice preț, să se consacre acestei meserii, deloc ușoare, nu duc neapărat la spectacole valoroase. Iar cînd talentul lipsește cu desăvîrșire, se produc, firese, spectacole proaste, care nu au nimic comun nici cu arta dramatică, nici cu teatrul de televiziune și nici cu „oamenii zilelor noastre”.

În definitiv, ciclul despre care vorbim, și care mi se pare foarte important în scopurile sale, nu are o periodicitate precisă. Ar fi bine ca acei dramaturgi, în general tineri, cum sînt Constantin Munteanu sau Valentin Munteanu, care au arătat vocație pentru teatrul de televiziune să fie folosiți cît mai mult, în dauna acelorora care nu reușesc să transmită pe micul ecran nici autenticitate, nici experiență și nici fior artistic. Ar fi bine ca piese consacrate ale dramaturgiei contemporane să fie „smulse” autorilor spre a fi re-consacrate prin televiziune, așa cum procedează, de fapt, și teatrul radiofonic. În felul acesta, repertoriul contemporan al televiziunii n-ar mai fi într-o inferioritate atît de stînjitoare față de repertoriul clasic.

Bineînțeles, însă, că toate acestea sînt gîndurile unui cronicar care are mereu pe rețină o imagine ideală a teatrului. Iar dacă toate stagiunile ar fi perfecte, așa cum vor critica, dar și conducătorii teatrelor, regizorii, actorii, despre ce am mai discuta? Discuția înseamnă dialectică, iar dialectica înseamnă contradicție, luptă, progres. Așadar, vom avea ce discuta și pe marginea stagiunilor viitoare.